

TOGHCHÁN 1969

“Táimse ag seasamh mar neamhspléach mar go bhfeictear dom go bhfuil an pobal thiar - agus muintir na tuaithe i gcoitinne - rómhór faoi bhois ag polaiteoirí a bhfuil a gcéad dílseacht ag dul do pháirtithe polaitíochta, in áit iad a bheith ag fónamh don phobal a thogh iad an chéad lá. Ní féidir leo leas an phobail a dhéanamh ach sa chás gur ionann sin agus leas an pháirtí. Is minic nach ionann an dá leas.”

B'shin an ghairm toghcháin a d'eisigh Peadar Mac an Iomaire 25 bliain ó shoin agus é ag fógairt a iarrthóireachta in Ollthoghcháin '69. Toghchán stairiúil a bhí ann mar gur bhain iarrthóir Chearta Sibhialta na Gaeltachta, a bunaíodh cúpla mí roimhe sin, creathadh as an tsean-mhúnla polaitíochta i gConamara. Fuair Cearta Sibhialta 1522 vóta ina iomlán sa toghchán sin - dornán beag níos mó ná mar a fuair Michael D. Higgins, a sheas ollthoghchán don chéad uair i 1969.

“Rinne Gluaiseacht Chearta Sibhialta na Gaeltachta rud amháin nach ligfear i ndearmad. Chuireadar an

chéad chor i nós vótála ceann dena pobail ba chaomhaí sa tír ó thaobh na polaitíochta. Cé go samhlaítear dom uaireanta gur ionann le cuid de na daoine is glóraí i nGluaiseacht Chearta Sibhialta na Gaeltachta, misneach agus easpa béas, is fearr liom iad ann nó as.” B'shin mar a chuir Breandán Ó hEithir síos ar na gCearta in alt a scríobh sé san Irish Times i 1975.

Is cinnte nach béasa an tréith ba suntasaí a bhain le Cearta Sibhialta sa feachtas toghcháin i 1969. Diúltaíodh cead cainte ar an gCeathrú Rua do Thaoiseach na tíre, Jack Lynch agus do iarrthóirí Fhianna Fáil go dtí go bhfreagróidís 9 gceist. I measc na gceisteanna bhí na cinn seo leanas:

“Cén fáth ar fhág 5,000 duine an áit ó 1956?

Cár cheap an Taoiseach a bhí an dream idir scór agus dhá scór bliain - i Sasana nó sna garrantaí?

Cad chuige nár caitheadh ach £30,000 le droichead Bhéal

Jack Lynch

Seosamh Mac Eoin ag canbhasáil vóta ó Mhaggie Diranne ar Inis Mór 1969

an Daingean a dheisiú, droichead atá ag freastal ar 5,000 thiar agus £365,000 á chaitheamh ar droichead Bhéal Inse atá ag freastal ar 1,200 duine?

Cén fáth ar theastaigh ó Fhianna Fáil banaltra a chur isteach sa Dáil in áit dochtúir a chur ar fáil do mhuintir Chama?

Cén fáth a raibh córas leighis níos fearr ann do na hainmhithe in áiteacha ná mar a bhí do na daoine? “

Ar ndóigh níor freagraíodh na ceisteanna agus thug sin leithscéal do lucht leanúna Mhic an Iomaire, cead cainte a dhiúltú don Taoiseach, Jack Lynch agus dona iarrthóirí a bhí in éindí leis. “Bhí cead cainte le fáil ag na hiarrthóirí dá dtugfaí geallúint go bhfreagrófaí na ceisteanna” a scríobh Ruaidhrí Ó Tuathail in INNIU an tseachtain d'ár gcionn. Mar bharr ar an donais

polladh carr an Taoisigh i mBaile na hAbhann, ar a bhealach aniar ón gCeathrú Rua. Duine de chuid Sinn Féin as Béal Átha an Slua a bhí tagaithe go Conamara le cúnamh a thabhairt do Pheadar Mac an Iomaire sa bhfeachtas, a scaip táimí ar an mbóthair in aice le Tigh Johnny Sheáin roimh carr an Taoisigh. Is ar Chearta Sibhialta a cuireadh an locht.

Tá polaitíocht poiblí tréigthe le fada ag Peadar Mac an Iomaire agus ag formhór na ndaoine a bhí gníomhach le Cearta Sibhialta sa bhfeachtas i 1969. Tá beirt nó triúr acu imithe leis na páirtithe polaitíochta. Is beag páirt a thóg éinne acu i bhfeachtas an Údarais le gairid th'éis go raibh Seosamh Ó Cuaig, duine dena daoine ba ghníomhaí i gCearta Sibhialta, ag seasamh an fhóid ar son na heagraíochta, Cumhacht.

Damhsa ar an Sean Nós

De réir a chéile tá an damhsa ar an sean nós ag fáil aitheantais. Dúradh gur chuir ‘Riverdance’, an damhsa le linn Chomórtas Amhránaíochta Eurofise ‘sex’ ar ais i ndamhsa traidisiúnta. Aithníodh san Irish Times go bhfuil stíl damhsa Mhichael Flatley, le fáil anseo i gConamara agus go bhfuil baint nach beag ag ‘Pléaráca Chonamara’ lena chur chun cinn.

Ag Comhdháil Idirnáisiúnta i mBéal Feirste i mí Aibreáin, léigh Helen Corcoran ó Dhroichead Átha páipéar fíor spéisiúil faoi dhamhsa ar an sean nós.

Deineann sí an dá stíl a chur i gcomparáid ar an gcaoi seo:

SEAN-NÓS	DAMHSA FOGHLAMTHA
Most steps are danced in place. Good dancers are said to be able 'to dance on a plate'.	Rapid and extensive floor movements. The dancer must cover as much of the floor/stage as possible.
Erect but relaxed. Swaying movements of the body to left or right may be used. Arms are held loosely but may occasionally be raised shoulder high or even higher. The Conamara region would seem to be the only area where this older feature survives.	Rigid, arms held stiffly by sides.
'Flat-footed' stepping, generally close to the floor except for special flourishing kicks. Greater use of heel-and-toe and stamping. Dancers usually develop their own repertoire of steps and each dancers' performance will be highly individualistic.	Dancer moves on the ball of the foot, the heel does not touch the floor except in the execution of certain movements such as the drum. Steps have become progressively more complex and dense i.e. increasing number of movements per bar, with consequent marked slowing of the accompanying tune tempo. Steps are complex and codified and new steps are constantly invented by teachers and virtuosos. A dancer will tend to reproduce each step in performance exactly as it was transmitted.
As fast, if not slightly faster than similar tune played for group social dances. Dancers will often favour a specific tune for their performance and will demand it from the musicians before they begin.	Much slower than a similar tune played for group social dances. The music has become progressively slower to accommodate the increasing density of steps....., in order to impress an adjudicator.
Learning is very informal, the elements of the dance being acquired in the home or in the community generally. Performance is still generally informal and spontaneous, except for the recent development of competitions but these also have a great air of informality about them. Prior to the advent of competitions this style was male dominated. Nowadays competitions are often won by women but they still constitute a minority of participants.	Learning is extremely formal and codified in a dancing class where the teacher is a much decorated champion in this style. Great financial investment is needed in ornate 'Celtic' costumes and specially constructed footwear. Performance is confined to competitions and special exhibitions. The overwhelming majority of the teachers are female and the majority of the dancers are girls.

Teallach Ainnín

ar lean ó leathanach 3

Lurgan i gcónaí. Ach bhí airgead ag dul do Bhanc na hÉireann ó Chomharchumann Chois Fharr-aige agus aon airgead a thiocthadh de bharr díol an gharraí, is ag an mbanc a bheadh sé. Socraíodh praghas réasúnta leis an mbanc agus díoladh an suíomh le Loch Lurgan Teo, comhlacht nua a bunaíodh go speisialta don tionscnamh seo, le bord déanta suas de bheirt ionadaithe ó Chumann Forbartha Chois Fharr-aige, beirt ó Chomharchumann Shailearna agus beirt ón gcomhlacht Forbairt Pobal Teo.

Sé an tAth. Ó Flannabhra, sagart paróiste An Chnoic, a toghadh ina chathaoirleach ar an gComhlacht nua, agus Pól Ó Foighil ina Rúnaí. Seo leanas na daoine eile atá ar bhord Loch Lurgan Teo: Breandán Ó Tuairisg, Pádraig Willy Ó Fatharta, Aodán Mac Donncha, Donncha Ó hÉallaithe agus Sorcha Ní Dhonncha.

Beidh na tithe nua dhá oscailt

go hoifigiúil ag an Aire Leas Sóisialaigh, Michael Woods ar an Luan, an 3 Deireadh Fómhair. Ach roimhe sin beidh troscán le cur iontu agus ní íocann an Roinn Comhshaoil aon airgead as troscánú na dtithe. Tá sé i gceist ag Cumann Forbartha Chois Fharr-aige siúlóid urraithe 10km a eagrú ar an Domhnach an 2 Deireadh Fómhair ó Halla na Tulaí aniar chomh fada le Teallach Ainnín, áit a bheidh tae agus ceapairí ar fáil do lucht na siúlóide. Iarrfar ar chuile dhuine a bheas ag siúl urraíocht a bhailiú roimh ré. Beidh cártaí urraíochta dhá dháileadh sna scoileanna áitiúla, ag Teach an Phobail agus sna siopaí áitiúla an tseachtain seo chugainn.

Tabharfaidh an tsiúlóid seo seans do chuile dhuine sa phobal, cúnamh a thabhairt san tionscnamh pobail seo. Is scéim é seo ar féidir leis an bpobal a bheith bródúil as agus is léiriú an-mhaith é ar an toradh a bhíonn ar chomhoibriú idir na heagraíochtaí pobail san áit.

TIGH HENRY

AN DROIM, LEITIR MEALLÁIN
Teil: 091-81106

Beár, Ceol & Craic

—Seirbhís Sochraide—

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca

An Crúiscín Lán

AN SPIDÉAL

Beár – Bia na Mara

Ceol & Craic

091-83148